

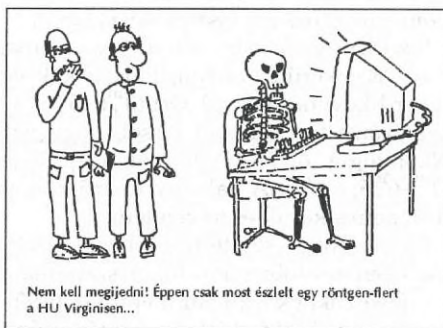
Észleléseink(értelmé)ről

A márciusi Meteorban két írás is megjelent, melyek a vizuális észlelésekkel, azok értelmével és általában az amatőr megfigyelésekkel foglalkoznak. Míg Ladányi Tamás a távcső melletti legjobb értelemben vett nézelődést hasonlítja össze az egyre inkább „high-tech” irányzatokkal, addig Mízser Attila az észlelő amatőrök koreloszlását elemzi. Mindkettő felvetett bennem néhány gondolatot, amit most megosztanék a Meteor olvasóival, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy nagyon szeretném más amatőr társaim véleményét is megismerni. Megjegyezni, hogy lesz némi szubjektív önvallomás jellege is eme pár sornak, ezért messzemenően elfogadom, hogy végtelen sok más megközelítés is elképzelhető.

Ladányi Tamás arra hívja fel a figyelmet, hogy az észlelő amatőrök többségét nem az vezérli, hogy milyen tudományos haszna lehet a megfigyeléseiknek, hanem a távcső melletti élmény a legfontosabb, a látvány megismerésének öröme. Való igaz, jómagam is azt valom, hogy az amatőr csillagászatban nincs felemelőbb élmény, mint meglátni azt, amiről esetleg már 10 könyvben olvastam korábban. Habár mindennapos munkám is erősen a csillagászathoz kötődik, mégis mind a mai napig amatőr csillagásznak tekintem magam (jogalpom nem is lenne mársa, hiszen csak „mezei” fizikus a végzettségem), és amikor esetleg 6–8 órán keresztül mérek egy-egy változócsillagot különféle profi műszerekkel, akkor sem az lebeg előttem, hogy „hű de nagy tudományt művelek éppen”, hanem az, hogy milyen érdekes a vizsgált objektum, de szeretném magam is meglátni *őt*, ahol a meglátás adott esetben pusztán valamilyen intellektuális megismerést jelent, nem pedig szemmel való fénydetektálást

(emellett pedig továbbra is a 20x60-as binoklim a kedvenc műszerem).

Az utóbbi néhány hónapban többször a mellemnek szegeztek (igen nyomasztó hangsúllyal), hogy mi az értelme pl. a vizuális változócsillag-észlelésnek. Ilyenkor az ember nehezen tud meggyőző választ adni egy különben globálisan nyitott szemléletű, de alapjaiban az amatőrizmustól igen távol álló külsősnek, ha csak arra hivatkozom, hogy milyen szép és jó az egész — még ha engem is első sorban ez rángat ki az ég alá, hacsak van rá módom. Talán az ilyen kérdések vezettek el az elmúlt néhány változós rovatban megindított „hogyan tudunk tudományos értékkel észlelni” sorozathoz, ahol valóban az derült ki elsősorban, hogy maga a csillagászat tudománya hol tudja hasznosítani kis pontosságú, ám nagyszámú megfigyeléseinket. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ez az egyetlen és igazi felfogása az amatőr távcsöves munkának és hogy minden, ami ebből kiesik, számomra kisebb értékű lenne.

Nem kell megjegyezni! Éppen csak most észlelt egy röntgen-flert a HU Virgínisen...

Van egy nagyon jó angol kifejezés, ami a — szerintem — klasszikus értelemben vett amatőr csillagásztól különválasztja a csillagászat iránt fogékony érdeklődőt, aki mindent elolvas, de már a hideg éjszakába nem vonul ki, mégpedig az „armchair astronomer”. Szó szerint karosszék csillagász jelent a kifejezés és bővebb magyarázatra minden bizonytalanság nélkül nincs szükség vele kapcsolatban. A Meteor más rovatvezetőivel gyakran beszélgetek arról, hogy vajon jól látom-e,

hogy egyre inkább csökken az igény az egymás megfigyeléseinek megismerésére, mivel egyre kevesebben használják aktívan távcsövéket. Általában a válaszok szerint ez nem olyan egyértelmű folyamat, mert nagyon sokan nem is érzik szükségét észleléseik megosztására, vagy valamilyen bátortalanság okán („biztos nem is azt láttam”), vagy egyszerű közöny miatt. Ennek megváltoztatása szerintem egy olyan nemes feladat lenne a Meteor részéről, ami mindenképpen közelebb hozhatná a mai Magyarország általában egymástól nem csak a földrajzi távolságok által elválasztott amatőrcsillagászait.

Ami a számítógépes-CCD-s csodákat illeti: nem szabad elfelejteni, hogy az új megfigyelési technikáknak köszönhetően olyan fényszennyezett városokból is meg tudjuk mutatni a legmélyebb mélyég objektumokat a legszélesebb érdeklődő közönségnek, ami korábban elképzelhetetlen volt. Valljuk azért be, hogy mondjuk egy távcsöves bemutatás a belvárosok közepén tudja igazán kifejteni a hatását a csillagászat népszerűsítésében, és egy fényes Holddal, ill. sápadt Szaturnusszal nem lehet olyan elrejtett hírokat megpengetni az esetleg felületen érdeklődőben, hogy abban mélyebb benyomások megmaradjanak. Ezzel szemben egy helyben felvett spirálgalaxis-, vagy gömbhalmaz-felvétel egész más felkiáltásokat vált ki. Az amatőrcsillagászat mindenképpen az elektronizálódás előtt áll, ezt már nem tudjuk megváltoztatni. Ez nekem, mint romantikus vizuális észlelőnek sem tetszik, és soha nem fogom a számítógépes vezérlésű távcsövel koordináták alapján beállítani az éppen kitörésben levő RX And-ot. Azt azonban látom, hogy sajnos az irányzatok erre haladnak, amit vagy el lehet vetni, vagy el lehet fogadni és alkalmazkodva hozzá gondolni már a „harmadik típusú” észlelők lehetőségeire is. Másrészt nem tartom szerencsésnek a vizuális és CCD-s észlelések különválasztását: mindkét tevékenység közben cselekvő módon megismerjük az eget, a rajta látható érdekességeket és

ezek közös összevetése egyáltalán nem igényel új kereteket a meglévőkön kívül (l. témakörök szerinti csoportosítás).

Mindenféleképpen jó lenne, ha minél többen éreznék annak az igényét, hogy ne csak olvassanak, hanem lássanak is. Ez utóbbi elmaradását természetesen nem lehet számon kérni senkin, viszont fordítva már annál inkább. Véleményem szerint az igényes amatőr ott kezdődik, amikor tudja is és érti is, hogy mit lát a távcsövében. A harmadik lépcsőfokhoz pedig akkor érünk el, ha az észlelő szeretné, ha az éppen elvégzett megfigyeléssel mások is kezdenek valamit — akár csak összehasonlítják egymás közt. Ezeket a lépcsőket persze nem szabad valamilyen rangsorolásnak tekinteni, azt azonban ne felejtjük el, hogy a külső szemlélők számára akkor tudjunk magunkat legjobban elfogadtatni, ha minél többen lépnek túl a kezdeteken.

Sok minden más is végigfutott bennem, míg leírtam a fentieket, de nem célom a Meteor megtöltése mások számára esetleg unalmas eszmefuttatásokkal. Remélem, hogy lesz, aki szintén érdemesnek tartja megosztani véleményét, mert csak így juthatunk közelebb egymáshoz és közös szenvedélyünkhöz, a csillagászathoz.

Kiss László

Súrolva fedődtünk...

Kezemben tartom az IAPPP Communication 67. számát. Ez az 1997. tavaszi kiadás, a napokban érkezett Amerikából. A címlapon néhány jól ismert arc: pesti, szegedi és bajai szakcsillagászok, néhány MCSE-tag és sok külföldi kutató! Egy részük már visszatérő vendég Baján, némelyikük az eddigi konferenciák hírére érkezett. A sárga borítójú folyóirat tematikus száma ez, egy sikeresnek mondható „trilógia” lezárásaként, Baján, 1996. október 25-27. közt megrendezett 6. közös MCSE-IAPPP találkozó tudományos előadásainak, poszttereinek legjobbait tartalmazza. Jól láthatóan az amerikai csillagász szerkesztők a konferencia anyagának nagy részét méltó-

nak találták arra, hogy a világ szakmai és amatőr közönsége elé tárják.

Ez volt a második bajai szimpózium, amely felkerült a címlapra. Tagadnám, ha nem fűtene egy kis büszkeség! Még akkor is, ha voltak botlások, problémák a szervezések kapcsán. Ezekre fél év elteltével már csak a rosszakarók emlékeznek — marad a kristálytisztá lényeg: a publikált anyag, a résztvevők jegyzet-füzeteibe leírt és továbbvitt gondolatok, megbeszélések, Baján született kooperációs megállapodások! Olyan időszakban hoztunk össze három alkalommal is Baján szak-, és amatőrcsillagászokat (nagy számban), amikor alig volt pénz konferenciák rendezésére, és egy kézen is könnyedén meg lehet számolni a külföldi résztvevőkkel lezajlott, hazai csillagászati rendezvényeket! Részben ennek is köszönhető az a támogatottság, amivel (legalábbis eleinte) az MTA Csillagászati Kutatóintézet is mellénk állt. Sajnos, félreértések, szervezési bakik, és a szakmai hírnév féltése kérdéses kimenetelű, nem tisztán szakmai rendezvényektől arra vezetett, hogy 1996-ban már csak kis számban képviseltették magukat pesti szakcsillagászok! A pénzügyi támogatottság hiánya miatt, a relatíve magasabb részvételi díjak az amatőrök nagy részét távol tartották a Bajára utazástól.

Mínthogy a profik irányából túlzott amatőrkedés vádja ért, ők azért pártoltak el, az amatőrök pedig túlzott profizmus miatt támadták a bajai találkozókat. Úgy látszik, nem sikerült a két tábort összehozni. Három kitűnő hangulatú amatőr találkozó (1991, 1992, és 1993) után három izgalmas, magasabb színvonalú, nemzetközi szimpózium (1994, 1995, 1996). Ennyi a mérleg. Mínthogy a bajai obszervatórium időközben megszűnt és újjáalakult, ezer más feladatot is rótt munkatársaira az élet! Belefáradtunk a sok köszönettel nem járó erőlködésbe. Bolondul hittünk abban, hogy a profik szívesen összejönnek egyszer egy évben, kicserélni tapasztalataikat első-sorban a környező országokbeli kollégáikkal, és kicsit taníthatni az amatőröket. Bolondul hittük, hogy hazánk amatőr-

csillagászai már csak a kapcsolatépítés és a téma szeretete miatt is szívesen eljönnek tanulni a profiktól, megnézni, mit is hámoztak ki az ő méréseikből, na és hallani néhány angol szót. Nem sokan éltek a lehetőséggel, sőt, az angol nyelv használata miatt is támadták a rendezvényt.

Ezért még egyszer kigondoltuk, hogy végre 1997-ben forduljunk az amatőr-csillagászok felé, és most tartsunk az ő számukra, az ő szájízük szerinti találkozót, „mint a régi szép időkben”, 1994 előtt! Ingyenesen, részvételi díj nélkül, csinnadratta nélkül, magyar nyelven, csak magunknak.

Kezdődött a baj az időpont kiválasztásával: mindig az a vád érte a bajai találkozókat, hogy „amatőrelles módon” újhold környékére tesszük. Át tanulmányozva az elmúlt öt-hat év rendezvényeinek időpontjait, arra a következtetésre jutottam, hogy a változós találkozók közül több is az újholdas időszakra esett, de ez semmilyen formában nem befolyásolta a résztvevők számát.

Az 1997. november 15-re szervezett 6. IAPPP-MCSE VCSSZ találkozó szervezésekor maximálisan figyelembe vettük a holdfázist: teleholdas hétvégét választottunk. Tekintve, hogy a soron következő teleholdas hétvége már december 15-re esett volna, túl későn lett volna, míg a megelőző még túl korai, egyértelműen az egyetlen „jó” időpontnak látszott az amatőrök számára. Két bűn róható ennek ellenére fel a dátum kitalálóinak: előtte 1 héttel rendezte a szegedi helyi csoport éves találkozóját. Dél-Magyarországon, egymástól 100 km-re egymás után két találkozó...? 1992-ben az MCSE közgyűlés után egy héttel sikeres bajai változós találkozót tartottunk! Pedig Budapest 161 km-re van Bajától... A másik „bűn”: az Aldebaran súroló fedése... Való igaz, a szervező bajai szakcsillagászok elfelejtettek „amatőr szemüveget” feltenni, és ezt az eseményt valahogy bekombinálni! Azt gondoltuk, hogy a változós csillagokat észlelő aktív amatőrök kevésbé érdeklődnek a jelenség iránt, és jó előadások kedvéért

szívesebben lejönnek találkozni egymással és a profikkal Bajára.

A nagyobbik baj az volt, hogy bár már augusztus táján felkértünk több profi kollégát, a címek is nagyjából tisztázódtak, de a témák mindenképpen — mégis „elfeledkeztek” a találkozóról... Pedig az Internetes homepage-ünkön már idejekorán szerepelt a találkozó dátuma, tervezett programja, és a Meteor hasábjain is a szokásosnak megfelelően hirdettünk. Való igaz, hogy a szokásosnál „lazábbnak” tervezett találkozó szervezését minimális papírmunkával, külön írásos meghívók nélkül bonyolítottuk. Az MCSE részéről többszöri kérésre sem kaptunk előadási témákat, címeket. Kezdeti kellemetlen előérzetünk lenni... Még ekkor sem tulajdonítottunk jelentőséget a dolognak, bízunk a szokásos, évről évre kialakult automatizmusban. Amikor az utolsó hetet megelőzően sem futottak be a jelentkezések, megkezdődött a kapkodás, menteni a menthetőt: körtelefonok, E-mail-ek... Már csak a csodában bízunk november 15-én reggel — eredménytelenül. Hiába érkezett Romániából is vendég, csak a helybeli szakcsillagászokkal, és amatőrökkel találkozhatott. Magunknak tartottunk pár referátumot, pl. a 29-vel a bajai találkozó előtt lezajlott 29. Változócsillag Konferencia (Brno) tapasztalatainak ismertetését, és Bíró Imre Barna ott elhangzott előadásának magyar változatát. Egyedül a kiskunhalasi Solaris Alapítvány tájékoztatója és az utána kialakított szakmai vita villanyozta fel a 20 főnyi hallgató-ságot. Alig négy szem MCSE-tag (két budapesti, egy szekszárdi és egy gyöngyösi) árválkodott a sorokban „vidéki” vendégként. Pedig a távolmaradtak pl. Pócsai Sándor dávodai tagtársunk szép asztrofotóinak mini kiállítását is kihagyták így... A büfé nagyobb létszámra készült szendvicsei alapanyagát, finom kifliket és zsemleket zsákszámra vittük el. A sokezer forintos veszteség, amit a terembérletbe, és a büfébe öltünk, már meg sem említendő... Szomorúan konstatáltuk: vagy a bajaiakból lett elege az országnak, vagy az igény csökkent le a

túl szakmai ízű találkozók iránt, netán mindkettő. Szomorúan néztünk fel a tejfőlős égen a Holdtól távolodó Aldebaranra: mi is sűrűlva fedődtünk...

Mindezekon okulva egyet tehattünk: elhatároztuk a teljes bajai találkozósorozatot befejezését! Nem szabad olyan dologba több energiát ölni, amelytől egy ország szakmai és amatőr közönsége elfordult. A professzionális világ könnyen mellőz egy kicsit is kétes színvonalú, azaz amatőr szagú rendezvényt: élethalál harc folyik az idezettségéért, a minimális konferencia-támogatások effektívebb felhasználásáért. No de, hogy épp azok forduljanak el tőlünk, akik kedvéért ismét a régi, kedvelt stílusú találkozót szerettük volna megtartani, azt semmiképp sem gondoltuk volna!

Mindezek után csak egyet tudunk kívánni az utánunk jövő összes, hasonló változós találkozó szervezőinek: ne kelljen csalódnai közönségükben. No és Baja? Talán lesz még valamikor közös amatőr–profi konferencia, talán a jövő évezredben. De ahhoz nagyon sok mindennek máshogy kell alakulni. A dolgok jelenlegi állása szerint egyhamar nem fogunk Baján hasonló konferenciát tartani. Az IAPPP terén felszabadult energiáinkat inkább egy új, sikeresnek kinéző találkozóformára, a BANACAT-sorozatra összpontosítjuk: a magyar „Hi-Tech” amatőrök nagytávcsöves–CCD-s negyedévenkénti seregszemléjére.

A rossz hangulat keltéséért elnézést kér:

Hegedüs Tibor

Küldjön egy fényképet!

Várjuk Olvasóink fényképes beszámolóit távcsőépítési tapasztalataikról, szakkörük, klubjuk, csillagvizsgálójuk tevékenységéről, lakóhelyük csillagászati életéről.

*Magyar Csillagászati Egyesület
1461 Budapest, Pf. 219.*

Apróhirdetések

VENNÉK Praktica VLC 2-höz pentaprizmás keresőt. Fritz Zoltán, 9700 Szombathely, Éhen Gyula tér 5. II/6., tel.: (94) 317-670

ELADÓ 1 db 48/710-es akromatikus objektív gyári foglallattal. Ára: 3500 Ft. Keresek megvételre finommozgatású okulárkihuzatot. Olajos István, 7720 Pécsvárad, Gyenes Tamás u. 11., tel.: (72) 465-512

KERESEM Jean Meeus Astronomical Formulae for Calculators c. könyvét. Ha megoldható, kölcsön is érdekelne. Ivánszky Zoltán, 1118 Budapest, Villányi út 55-65., III. ép. I/1., tel.: 165-2063

200/1500-as Newton rendszerű távcső állvánnyal, parallaktikus tengelyrendszerrel, kézi finommozgatással, amatőrtársi áron eladó, vagy csereholméért odaadom. Molnár Imre, tel.: 208-4935 (este), (20) 209-229

KERESEK jó állapotban levő Mizar távcsövet. Spányi Péter, tel.: 395-9220/1138, e-mail: spanyi@rmki.kfki.hu

ELADÓ Star Observer és Sterne und Weltraum 1995-ös és 1996-os példányai, a Meteor 1994, 1995 és 1996-os számai, hálózati óragép, Lumicon deep-sky szűrő. Molnár Miklós, 1137 Budapest, Pozsonyi út 4., tel.: 340-4006

ELADÓ hegesztett alumínium tubus 200/1400-as (vagy rövidebb fókuszú) Newton-távcsőhöz. A tubus mindkét végén esztergált merevítőgyűrűkkel van ellátva. A festés felújításra szorul. Ára: 6000 Ft. Rózsa Ferenc, 2600 Vác, Munkácsy M. u. 4. Tel: (27) 307-152; E-mail: Rozsika@mcse.hu

ELADÓ 200/1200-as Newton-távcső kitűnő optikával, keresővel, Réti-féle parallaktikus állványon. Tartozékok megbeszélés szerint. Irányár 120 ezer Ft. Hárs István, 1147 Budapest, Czobor u. 44/a, tel.: 363-2780

5-6 ezer Ft-ért 130-as, 8500-10000 Ft-os áron, nyílászviszonyuktól függően, korlátozott mennyiségben 175-ös teleszkóptükröket készít Palkó Gyula, Csap, Beregi u. 83., Ukrajna, 295081

ELADÓ 100/1000-es gyári Newton-tubus, fogasléces okulárkihuzattal, 12,5 mm-es okulárral; Optima SC10 típusú elektromos írógép. MCSE, 1461 Budapest, Pf. 219., tel.: 186-2313

A SKY MAGIC ALAPÍTVÁNY CSILLAGÁSZATI VETÉLKEDŐT HIRDET

10-15 (ált. isk.) és 15-20 (gimn.) év közötti fiatalokból álló csapatok számára. Egy-egy csapat lehetőleg hasonló korúakból álljon, s ne legyen nagyobb a létszáma, mint 4 fő.

A nevezés határideje: 1998. április 30.

A nevezés tartalmazza a csapat nevét, a résztvevők nevét, címét és életkorát. A nevezést az alábbi címre juttassátok el:

SKY MAGIC ALAPÍTVÁNY

4002 Debrecen, Pf. 316.

I. díj: egyhetes táborozás csillagászati szaktáborunban; II. díj: egy éves előfizetés a Meteorra és a Meteor csillagászati évkönyvre; III. díj: szakkönyv.

A vetélkedő időpontja: 1998. május 30.

A SKY MAGIC ALAPÍTVÁNY PÁLYÁZATOT HIRDET

minden olyan fiatal részére, aki érdeklődik a csillagászat, illetve a csillagászati emlékek iránt.

Pályázni lehet olyan munkával amelynek témája: „Környezetem csillagászati emlékei”. A pályaműben írjátok meg, hogy településeinken vagy közelében milyen csillagászati jellegű emlék, emlékek találhatók (pl. napórak, obszervatórium vagy csillagász születési/működési helye stb.). A mű terjedelme ne haladja meg az öt-hat gépelt oldalt (a mellékletek, képek, ábrák ebbe a terjedelemben nem számítanak bele).

A beadás határideje: 1998. május 15.

A pályaművet az alábbi címre juttassátok el:

SKY MAGIC ALAPÍTVÁNY

4002 Debrecen, Pf. 316.

I. díj: egyhetes táborozás csillagászati szaktáborunban; II. díj: egy éves előfizetés a Meteorra és a Meteor csillagászati évkönyvre; III. díj: szakkönyv.

Eredményhirdetés: 1998. május 30.

**A pályázatokkal kapcsolatban
bővebb felvilágosítás az alapítvány
címén kérhető.**

MCSE-programok

Budapest: Keddenként tartunk ügyeletet a BME R Klubjában (XI. Műgyetem rakpart 9.) 18–21 óra között. Távcsoépitési tanácsadás, előadások, MCSE-kiadványok beszerzése, közös programok megbeszélése stb.

Baja: A Bácskai Csoport minden pénteken 18 órától éjfélig tartja foglalkozásait a Tóth Kálmán u. 19. sz. alatti csillagvizsgálóban.

Szeged: A Szegedi Csillagvizsgálóban tartjuk összejöveteleinket keddenként 19 órai kezdettel, derült idő esetén észlelés a Csillagvizsgáló kisebb műszereivel.

Esztergom: A Szabadidő Központban (Bajcsy Zs. u. 4.) minden szerdán este 6-kor találkoznak a tagok.

Előadások Pécsen, az MCSE Pécsi Csoportja szervezésében (helyszín: Szent István tér 17.; az előadások hétfőnként 18 órakor kezdődnek)

Máj. 4. Hoffmann János: Naptárunk története

Máj. 11. Gyenizse Péter: Nagybolygók kis távcsoévitel

Máj. 18. Görbics János: Fényképezés és csillagászat

Máj. 25. Keszthelyi Sándor: Napórák Baranyában

Az MCSE Hajdúböszörményi Csoportja minden hónap második és negyedik keddjén tartja összejöveteleit (Újvárosi u. 13.).

Áprilisban In Memoriam Carl Sagan címmel folytatjuk a Kozmosz c. sorozat vetítését.

Ápr. 7. Dal a Vörös Bolygóért

Ápr. 21. Az utazó meséi

Ágasvár tavasszal is sötét éggel várja az észlelni vágyó amatőröket és amatőrcsillagász csoportokat! A szállás díja MCSE-tagok számára kedvezményes, 400 Ft/fő/éjszaka. Helyfoglalás Juhász Jánosnál, az ágasvári turistaház vezetőjénél (tel.: 06-60-343-435)

CAPELLA COMPUTER KFT

Az ön partnere a számítástechnikában!

Számítógépek, részegységek nagy választékban!

Hibás gépét megjavítjuk, felújítjuk. Új és használt számítógépeken kívül

csillagászati szoftverek és képek is kérhetők.

Hívásukat Tóth Tamás várja:

06-20-468-615; 282 2685

E-mail: capella@capella.hu;

http://www.capella.hu

Eladók finommozgatással ellátott kis méretű távcsoémechanikák háromlábú faállvánnyal 50/540-től 72/500 lencsés műszerekhez.

Réti Lajos

9023 Győr,

Ifjúság krt. 51. 4/15.

Tel.: (96) 432-663